

управління державними фінансами, забезпечити простоту та прозорість бюджетного процесу.

Література:

1. Інформація щодо підключення до системи дистанційного обслуговування клієнтів через ПТК «Клієнт Казначейства – Казначейство» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/publish/article/360225>.

Лободіна З. М.

*кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів
ім. С. І. Юрія Тернопільського національного економічного університету,
м. Тернопіль, Україна*

РОЛЬ БЮДЖЕТУ У ФІНАНСУВАННІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

В умовах трансформаційних процесів, які відбуваються в Україні, та спрямовані на побудову правової і демократичної держави з соціально-орієнтованою ринковою економікою актуалізуються питання забезпечення повної реалізації задекларованих у Конституції України соціальних прав (одним із яких є право на соціальний захист) і свобод її громадян. Виконання соціальних зобов'язань держави можливе за умови проведення виваженої соціальної політики та ефективного використання такого інструменту державного регулювання соціально-економічних процесів як бюджет.

Формуванню сучасних систем соціального захисту сприяло усвідомлення необхідності створення соціальних амортизаторів ринкових ризиків. Дедалі частіше соціальний захист передбачає комплекс заходів, спрямованих на створення безпечного соціального середовища людини [1, с. 91].

Необхідною передумовою функціонування системи соціального захисту населення є формування відповідного обсягу фінансових ресурсів (у 2015 р. – це 408,2 млрд. грн. або 20,5% ВВП [2, с. 6]), вагомим джерелом яких є бюджетні кошти. Бюджетним кодексом України, зокрема статтями 87–91, регламентовано розподіл та склад видатків на фінансування соціального захисту між бюджетами різних рівнів.

Аналізуючи бюджетне фінансування соціального захисту населення, констатуємо, що поряд із зростанням номінального обсягу видатків Державного та

місцевих бюджетів України на соціальний захист в 13,4 рази з 19,3 млрд. грн. у 2004 р. до 258,3 млрд. грн. у 2016 р. зростає пріоритетність зазначеного напряму використання бюджетних коштів – частка цього виду видатків у загальному обсязі видатків зросла з 19,04% у 2004 р. до 30,91% у 2016 р. та у ВВП – з 5,6% до 10,8% відповідно.

Серед видатків Державного бюджету України на соціальний захист переважають видатки на соціальний захист пенсіонерів, місцевих бюджетів – видатки на соціальний захист сім'ї, дітей та молоді та допомогу у вирішенні житлового питання (надання субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, компенсацій і т. д.).

Основними проблемами функціонування чинної в Україні системи соціального захисту та його бюджетного фінансування є:

- невідповідність між прагненням держави забезпечити ефективний соціальний захист громадян та її фінансовими можливостями щодо практичної реалізації таких заходів, що підтверджено нижчим порівняно із зарубіжними країнами обсягом видатків на соціальний захист в Україні на одну особу;
- відсутність чітких та прозорих критеріїв адресності в наданні основних видів соціальних допомог, пільг та послуг;
- недосконалість системи державної соціальної допомоги, оскільки окремі види соціальних виплат призначаються без урахування реальних доходів громадян (у т. ч. і через труднощі їх об'єктивного розрахунку), які претендують на їх отримання, внаслідок чого виникає нерівність у системі соціального забезпечення та спостерігається неефективне використання бюджетних коштів;
- невідповідність встановленого розміру прожиткового мінімуму як основного базового стандарту для працездатного населення мінімальним потребам людини та реаліям життя; продовження практики застосування показника «рівень забезпечення прожиткового мінімуму», що встановлюється з урахуванням реальних видаткових можливостей державного бюджету і протиправно обмежує рівень соціальної допомоги. Це не сприяє розв'язанню соціальних проблем та відображає нездатність держави забезпечити зростання життєвого рівня населення, гарантувати йому захист від бідності;
- наявність значної кількості соціальних пільг, які деформують систему соціального захисту населення. Більшість пільг, соціальних та компенсаційних виплат, передбачених у чинному законодавстві, не виконують функції пом'якшення негативних наслідків економічних перетворень в Україні для найбільш соціально незахищених категорій населення, а запроваджуються, виходячи з політичних декларацій, і спрямовані на встановлення додаткових соціальних гарантій та преференцій для певних соціальних груп, в окремих випадках – навіть безпідставно.

Отже, у зв'язку із притаманними діючій в Україні системі соціального захисту населення недоліками відсутнього покращення якості та доступності надання соціальних послуг населенню не спостерігається. Зазначене призводить до посилення соціального відторгнення населення від соціального захисту.

Зважаючи на це, українська система державних соціальних стандартів, пільг, допомог, соціальних послуг, інших форм і видів соціального захисту потребує перегляду та суттєвої модернізації відповідно до європейської моделі соціального захисту та соціального забезпечення, що ґрунтується, перш за все, на нормах Європейської соціальної хартії.

В умовах обмеженості фінансових ресурсів вважаємо за доцільне змінити роль і функції держави у сфері соціального захисту. На нашу думку, держава передусім повинна створити такі умови для своїх громадян, за яких кожен зміг би забезпечити достойний рівень життя не тільки для себе, а й для своєї сім'ї. Це дасть змогу суттєво зменшити видатки бюджетів на виплату соціальних допомог, соціальне обслуговування та забезпечити реальне, а не декларативне дотримання соціальних прав людини.

Література:

1. Скуратівський В. А. Соціальна політика : навчальний посібник / В. А. Скуратівський, О. М. Палій, Е. М. Лібанова. – 2-ге вид., доп. та перероб. – К.: УАДУ, 2003. – 364 с.
2. Національні рахунки соціального захисту (НРСЗ) України у 2015 році: статистичний бюлетень / Державна служба статистики України. – К., 2017. – 133 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Письменний В. В.

*кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів
ім. С. І. Юрія Тернопільського національного економічного університету,
м. Тернопіль, Україна*

ІМПЕРАТИВНІ ПРАВИЛА ІНСТИТУТУ ЦІЛЮВИХ ФОНДІВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Специфічним інститутом у системі місцевих фінансів є цільові фонди, утворені місцевими радами. Їх кошти мають чітко визначене спрямування та витрачаються на забезпечення потреб соціально-економічного розвитку тери-